

Vedlegg 1

Til brev fra [ICJ-Norge](#) med innspill til ny regjeringsplattform

1. OVERFØRING AV EØS-MIDLER TIL POLSKE MYNDIGHETER

Bakgrunn

[ICJ-Norge har i et åpent brev til Regjeringen og partiene på Stortinget](#) anmodet norske myndigheter om å stanse alle utbetalinger av EØS-midler til Polen snarest mulig, med unntak av midlene som er øremerket sivilsamfunnet og som forvaltes av Batory Foundation. Se også [ICJ-Norges kronikk i Dagbladet](#). Dagbladet har i dag [på lederplass støttet kravet](#).

Vi ber den nye regjeringen:

Fryse overføring av EØS-midler til polske myndigheter.

2. REGLER OG TILTAK SOM MOTVIRKER INTEGRERING

Bakgrunn

Europarådets *Commissioner for Human Rights* har sterkt understreket at tiltak som motvirker integrering ikke bør brukes som et verktøy for innstramminger i innvandringspolitikken.¹ Tvert imot bør stater legge til rette for at de som har lovlig opphold får utsikt til en trygg fremtid i landet gjennom permanent opphold og statsborgerskap. Familiegjengenforening er en grunnleggende menneskerettighet og fører til bedre integrering.² Barrierer som hindrer denne grunnleggende rettigheten, bør fjernes. Det finnes flere forskningsrapporter som peker på skadelige konsekvenser av en politikk som legger hindringer i veien for enkeltindividers utsikter til en trygg og sikker fremtid. Flere av de senere års innstrammingstiltak hemmer og ikke fremmer integrering.³ ICJ-Norge mener at integreringspolitikken bør være kunnskapsbasert, og ikke et middel i innvandringspolitikken.

¹ [Time for Europe to get migrant integration right](#).

² [Time for Europe to get migrant integration right](#). Se s. 5, 13-16 og 33.

³ Se for eksempel ISF-rapporten [Losing the Right to Stay](#) (Brekke, Birkvad og Erdal, 2019) og Ukom-rapport 3-2021 [Undersøkelse etter drukningstragedien i Tromsø](#).

Som eksempler på innstrammingsiltak med negativ virkning for en effektiv integreringspolitikk i Norge kan nevnes intensivering av praksis med tilbakekall av flyktningstatus og statsborgerskap som skaper frykt og motløshet hos mange flere enn de som direkte berøres, istedenfor vilje og pågangsmot til å bli godt integrert.⁴ Andre innstramminger med klar negativ integreringseffekt er innføring av strenge språk- og kunnskapskrav, både for permanent opphold og statsborgerskap. For kvinner og andre med lav utdanning fra hjemlandet er kravet i praksis uoppnåelig og stenger derfor for integrering. Europarådets *Parliamentary Assembly* har pekt på det problematiske ved at en persons utsikter til en trygg fremtid, familiegjenforening, og demokratisk deltakelse, avhenger av resultat på en språk- og kunnskapstest.⁵ Det bør derfor nedsettes et lovutvalg som gjennomgår lovgivningen med det formål å fjerne flest mulig regler og tiltak som hemmer effektiv integrering.

Vi ber den nye regjeringen:

Fjerne lovregler og tiltak som klart motvirker integrering.

3. RIMELIGHETSVILKÅRET VED HENVISNING TIL INTERNFLUKT

Bakgrunn

Stortinget endret reglene for internflukt i 2016 ved å fjerne rimelighetsvilkåret i utlendingslovens § 28 femte ledd om internflukt, i lovens kapittel 4 om beskyttelse. Henvisning til internflukt innebærer at en asylsøker som risikerer forfølgelse i hjemlandet likevel kan få avslag hvis en annen del av hjemlandet enn der hvor søkeren bodde oppfyller de folkerettslige vilkårene for slik henvisning – at den for søkeren er tilgjengelig, trygg mot forfølgelse og at det er rimelig å henvise søkeren dit. Henvisning til internflukt er en regel som er blitt innfortolket i Flyktningkonvensjonen artikkel 1 A, som en begrensning i retten til å bli anerkjent som flyktning (flyktningstatus).

Fjerningen av rimelighetsvilkåret fra § 28 har fått meget uheldige konsekvenser for mange asylsøkere og for Norges lojale oppfyllelse av Flyktningkonvensjonen. Flertallet på Stortinget, herunder Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, samt Rødt og MDG, mente i sine merknader til lovendringen i 2016 at rimelighetsvilkåret er i samsvar med folkeretten og at Norge er forpliktet til å oppfylle det ved henvisning til internflukt. Arbeiderpartiet og Senterpartiet forutsatte imidlertid at rimelighetsvilkåret uansett ville bli ivaretatt gjennom utlendingsloven § 38 (jf. lovens kapittel 5, opphold på humanitært grunnlag). Denne forutsetningen for fjerningen av rimelighetsvilkåret i § 28 har ikke slått til i praksis.

Vi ber den nye regjeringen:

Gjeninnføre rimelighetsvilkåret i utlendingslovens § 28 femte ledd.

⁴ [Losing the Right to Stay – Experiences and Effects.](#)

⁵ [Integration tests: helping or hindering integration?](#)

4. STRAFFESAKER AVGJORT I STRID MED FLYKTNINGKONVENSJONEN

Bakgrunn

Høyesterett kom til i Rt-2014-645 til at norsk praksis – med et krav om at flyktninger «straks» skulle fremstille seg for myndighetene og godtgjøre at vedkommende hadde gyldig grunn til å oppgi falsk identitet for å kunne gjennomføre reise for å søke asyl – var i strid med Flyktningkonvensjonen artikkel 31. Riksadvokaten endret sine egne retningslinjer som følge av dommen, slik at påtalepraksis med bindende virkning ble forsøkt justert i tråd med flyktningkonvensjonen. Men dette pålegget ble begrenset «til domfellelser som har resultert i frihetsstraff som ennå ikke er effektivert» (kursivert av riksadvokaten). Flyktninger som hadde sonet sin kanskje uriktige straff, skulle altså staten ikke ta noe videre ansvar for.

I brev fra ICJ-Norge til Riksadvokaten i 2019 ba vi riksadvokaten instruere politi og påtalemyndighet til å gå gjennom alle tidligere saker. [Riksadvokaten avslo denne anmodningen av ressurshensyn](#). Flere straffesaker i dette komplekset er likevel blitt gjenåpnet som følge av mer tilfeldig rettslig bistand. Det har kommet frem klare indikasjoner på at uriktige domfellelser også kan ha medført at [flyktninger har fått uriktig avslag på sine søknader om beskyttelse](#).

Vi vil derfor be regjeringen anmode riksadvokaten om å gjenåpne tidligere straffesaker basert på feiltolkning eller manglende anvendelse av flyktningkonvensjonen artikkel 31, og tilføre embetet ekstra midler til dette formålet. Regjeringen bes samtidig om å instruere UNE om å gjennomgå avslag på asyl i samme sakskompleks hvor straffesaken mot søkeren gjenåpnes.

Vi ber den nye regjeringen:

Støtte gjenåpning av straffesaker avgjort i strid med Flyktningkonvensjonen m.v.

5. RETUR BEGRUNNET MED IKKE-STATLIG BESKYTTELSE

Bakgrunn

[EU-domstolen har i dom av 20. januar 2021](#) slått fast at det er statens ansvar å sikre personer beskyttelse etter Flyktningkonvensjonen og at det derfor ikke kan henvises til at vedkommende vil få beskyttelse av klanen eller familien ved retur. Ifølge dommen kan flyktninger derfor ikke returneres til sitt hjemland hvis ikke nasjonale myndigheter kan gi vedkommende beskyttelse mot forfølgelse etter flyktningkonvensjonen.

Spørsmålet for EU-domstolen var om klaner eller familier kan gi beskyttelse etter flyktningkonvensjonen. Dommen reiser imidlertid et enda mer generelt folkerettslig spørsmål om stater i det hele tatt kan returnere/utvise personer til deres hjemland når det ikke er staten som yter beskyttelsen for sine borgere. Spørsmålet er også relevant med tanke på retur av personer som risikerer å bli behandlet i strid med EMK artikkel 3. EU-domstolens avgjørelse er ikke direkte bindende for Norge. Men spørsmålet om personer kan returneres/utvises under

henvisning til beskyttelse av klan eller familie, eller andre aktører, er like viktig i norsk rett siden Norge er folkerettslig bundet av Flyktningkonvensjonen og EMK.

Norge har i mange saker utvist personer med henvisning til beskyttelse av klaner, familier eller ulike selvstyremyndigheter, hvor hjemlandets myndigheter ikke har kunnet gi nødvendig beskyttelse. ICJ-Norge mener det nå er nødvendig med en grundig utredning om denne praksisen er i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser og kan fortsette.

Vi ber den nye regjeringen:

Utrede folkerettslig adgang til retur begrunnet med ikke-statlig beskyttelse.

6. ERSTATNINGSORDNING FOR STERILISERTE TRANSPERSONER

Bakgrunn

Frem til 2016 hadde norske myndigheter et ulovfestet krav om at transpersoner måtte gjennomgå irreversibel sterilisering for å skifte juridisk kjønn i Norge. Praksisen ble håndhevet av skattemyndighetene som hadde ansvar for tolkning av regelverket.

Det er ikke klart hvor mange som har blitt rammet av praksisen eller hvilken innvirkning det har hatt på de som er rammet. I en rapport fra Helsedirektoratet fra 2015 ble praksisen omtalt som et grovt brudd på menneskerettighetene.⁶ I Sverige har myndighetene innført en erstatningsordning hvor personer som har gjennomgått sterilisering mottar en symbolsk sum. Ordningen er tidsbegrenset og personer som skal benytte seg av denne må søke innen en gitt frist.

Vi ber den nye regjeringen:

Utrede en særskilt erstatningsordning for steriliserte transpersoner.

7. EKSPORTKONTROLLREGELVERKET OM VÅPENSALG

Bakgrunn

Det har de senere årene vært flere saker hvor det har blitt reist spørsmål om norske våpen, ammunisjon og annet militært utstyr er brukt til å begå krigsforbrytelser, blant annet i Jemen.

[Den internasjonale våpenhandelsavtalen \(ATT\)](#) forbyr eksport av våpen og ammunisjon til land hvor disse kan bli brukt til å begå krigsforbrytelser mv. Norge er part til denne konvensjonen og [støtter FNs arbeid med internasjonal kontroll med våpenhandel](#). Neste år avholdes [den åttende statspartskonferansen](#) under denne konvensjonen.

⁶ [Rett til kjønn – helse til alle kjønn. Utredning av vilkår for endring av juridisk kjønn og organisering av helsetjenester for personer som opplever kjønnsinkongruens og kjønnsdysfori.](#)

Ifølge ATT artikkel 7 skal staten blant annet avslå eksportlisenser når det er *høy risiko* («overriding risk») for at materiellet *kan* bli brukt («could be used to») til å begå alvorlige menneskerettsbrudd eller brudd på internasjonal humanitærrett. Vurderingen som skal gjøres er ikke bare hva som er risikoen på tidspunktet hvor lisensen innvilges. Norge må også gjøre en fremtidsrettet risikovurdering av bruken av det som eksporteres. At Norge, etter at lisens er innvilget, eventuelt gjør fortløpende grundige vurderinger av påstander om bruk av norskeeksporterte våpen i krigsforbrytelser eller alvorlige brudd på menneskerettigheter, fritar likevel ikke Norge ved utenriksdepartementet fra å vurdere risikoen grundig før en lisens blir innvilget. Hvilke vurderinger departementet på dette tidspunkt gjør, fremstår som uklart. Spørsmål fra media og organisasjoner den siste tiden reiser tvil om hvorvidt grundige fremtidsrettede risikovurderinger foretas og tillegges den vekt Norge forpliktet til etter ATT.

Vi ber den nye regjeringen:

Evaluere det norske eksportkontrollregelverket om våpensalg i lys av folkeretten.

8. OMSORGSANSVARET FOR ENSLIGE MINDREÅRIGE ASYLSØKERE

Bakgrunn

Enslige mindreårige på mottak mellom 15-18 år er, i motsetning til alle andre barn i Norge – inklusive enslige mindreårige under 15 år – kun henvist til utlendingsmyndighetenes omsorgstilbud. Det er på det rene at mange barn i denne gruppen har utfordringer som etter sin karakter faller klart inn under barnevernets oppgaver. Dette innebærer kvalitativ ulik omsorg sammenliknet med andre barn, hvilket fremstår som diskriminerende og i strid med Barnekonvensjonen, og dessuten barnevernlovens grunnprinsipp om at alle barn skal ha samme grunnleggende beskyttelse og rettigheter. ICJ-Norge mener at barnevernet uttrykkelig bør ha ansvar også for mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år.

Vi ber den nye regjeringen:

Overføre omsorgsansvar for alle enslige mindreårige asylsøkere til barnevernet.

9. BARNEKONVENSJONENS TILLEGGSPROTOKOLL

Bakgrunn

En viktig forutsetning for å oppfylle rettighetene i Barnekonvensjonen er at det finnes klagemuligheter ved brudd på konvensjonen. Barnekonvensjonens individuelle klageordning i tilleggsprotokollen har til formål å påse dette ved at den innførte en klageordning for barn ved mulige brudd på barnekonvensjonen. [FNs barnekomite anbefalte i sine avsluttende merknader til Norges femte og sjette periodiske rapport i 2018](#) («Concluding observations», Bokstav I (par. 38), s. 13) at Norge ratifiserer tilleggsprotokollen. ICJ-Norge mener at dette en rimelig forventning til ethvert land som setter hensynet til barns rettsbeskyttelse høyt, jf. prinsippet i Grunnloven § 104 om barns krav på respekt for sitt menneskeverd og rett til å bli hørt.

Vi ber den nye regjeringen:

Ratifisere tilleggsprotokollen til Barnekonvensjonen om barns klagerett.

10. KAMPALA-TILLEGGET OM AGGRESJONSFORBRYTELSE

Bakgrunn

Norge er part til Roma-vedtektene av 1998 for Den internasjonale straffedomstolen (ICC) i Haag, og har generelt støttet opp under straffedomstolens virksomhet siden arbeidet startet i 2002. ICC er en permanent internasjonal straffedomstol for etterforskning, påtale og dom i straffesaker om mulig individuelt straffansvar for aggresjonsforbrytelse, krigsforbrytelser, folkemord og forbrytelse mot menneskeheten. Sammen med Folkerettsdomstolen (ICJ) i Haag, som har (betinget) jurisdiksjon i «sivile» saker mellom stater, er ICC den viktigste internasjonale domstolen med et globalt mandat.

I 2018, på 20-årsdagen 17. juli for vedtakelsen av Roma-vedtektene, ble det såkalte Kampala-tillegget om straffeforfølgelse av folkerettsstridig angrepskrig, altså aggresjonsforbrytelse («crime of aggression»), aktivert av statspartene til Roma-vedtektene. Norge deltok i den konsensusbeslutningen i New York i 2017 som lå til grunn for at aggresjonstillegget trådte i kraft. Straffebudet «aggresjonsforbrytelse» er bindende definert i Roma-vedtektene artikkel 8 bis, på linje med folkemord i artikkel 6, forbrytelse mot menneskeheten i artikkel 7 og krigsforbrytelser i artikkel 8. FNs sikkerhetsråd, hvor Norge for tiden har sete, kan henvise en mulig aggresjonsforbrytelse til ICC for rettslig uavhengig påtalevurdering. ICCs aktorat kan på visse vilkår selv initiere etterforskning av en aggresjonsforbrytelse.

Per i dag har 41 av Roma-vedtektenes 123 medlemsstater særskilt ratifisert aggresjonstillegget, derav 26 europeiske land inklusive brorparten av NATOs medlemsstater. Signalvirkningen av at Norge ikke har ratifisert aggresjonstillegget bør ikke undervurderes, heller ikke fordelene ved ratifikasjon. [ICJ-Norge støtter fortsatt norsk ratifikasjon av Kampala-tillegget.](#)

Vi ber den nye regjeringen:

Ratifisere Kampala-tillegget om aggresjonsforbrytelse i Roma-vedtektene.